

117 279

Москва В-279

ул. генерала Антонова 2. кв. 30

Исаенко А. Ф.

[Напис від руки на конверті: «в книгу не ввійшло!»]

[С.] 1.

Здрастуйте, Володимире Антоновичу!

В «Літературній Україні», яку я передплачую, в №24 було подано Вашу адресу і сказано, що Ви збираєте матеріали-спогади про голод 1933 р. на Україні.

Моя мама, Ісаєнко Марія Григорівна, пережила цей голод. Вона в мене, у Москві, зимувала, а весною я її відвіз в село на Дніпропетровщині, де в неї є хатка і огородець. Їй 86-й рік. До 1964 р. ми жили на Полтавщині в с. Лучки Кобеляцького (раніше було Кишеньківського р-ну). В зв'язку з будівництвом Дніпродзержинської ГЕС батькам (вони тоді вже жили тільки вдвох з батьком) виплатили за хату 800 [..] і – куди хочеш. В основному село будувалося на горі разом з сусіднім селом Соکیلкою. Тепер це село має назву Лучки. Бо рівень води в притоці Дніпра Восклі, на якій було розташоване старе село, піднявся трохи. На печищах того села випасаються зараз вівці так званої сокільської породи. Батьки вже були старі будуватися на горі і вони купили хатку за 1100 крб в посьолку Вишневе (тепер Железняково) П'ятихатського р-ну Дн-вської обл. Батько в 1967 р. помер.

Нас, дітей, живих зараз п'ятеро. Всі живемо в різних місцях. Мама часто в мене зимували.

Про те страхіття на Україні ми знали ще дітьми, та говорили про це пошепки. Мама нам часто розказували.

Тоді, в 1932-1933 р. зима була теплою, йшли дощі, були сильні тумани. Чутки про те, що забирають хліб, уже йшли. Люди куди ховали – закопували на огородах, а дощі прибивали, земля осідала і комісії, цілі ватаги ходили, зараз же обнаружували.

[С.2]

Не треба було й шпичками пробувати (щупи). Батько втік до Дніпродзержинська, там хоч по 100 грам хліба давали. А мама zostались з двома хлопчиками. Старший брат Василь вижив, а менший Павлуша помер ще влітку 1933 р. У мами був природній розум, і мама закопали мішок кукурудзи і ще щось не на огороді, а під стіною сарая і замалази призьбою. І ті бандити не обнаржили.

Мама розказують, що цілими сім'ями вимирали, трупи валялися на дорогах, нікому було хоронити, в одну яму на горі або під горою вкидали по 10 і більше людей. Село майже наполовину чи й більше вимерло. Дороги весною позаростали такими бур'янами, що страшно було ходити.

Мама вийшли за тата заміж в це село в 1929 р., родом вони з сусіднього села Потягайлівка. Ото вони жили в Лучках якихось чотири роки, через те на другій половині села не всіх знали і отой список людей відноситься тільки до половини села, де мама жили. А на другій половині (під назвою Хвилівка) не знають, у кого скільки людей померло. І в селі Потягайлівка подано тільки частково, тієї частини, про яку говорили «селище», або хутір, село було дуже розкидане. Мабуть, від того й пішло Потягайлівка.

Отож, кількість померлих, мабуть, вдвоє більше того списку, якого я Вам надсилаю. Я його трошки упорядкував. Покищо не висилаю оригінал, що мама писали, бо не впевнений, чи дійде оцей лист до Вас. Мама закінчили два неповних класи ЦПШ. Та листи тепер дуже добре пишуть дітям.

[С.3]

В цьому році, у квітні, я написав листа до сільської ради в Лучки, голові, секретареві парторганізації радгоспу «Сокільський» з питанням, чи коли-небудь на правлінні сільради обговорювалося питання про те страхиття на Україні, зокрема в нашому селі, і якщо обговорювалося, то яке рішення було прийнято і чи було прийнято, що хоч якось вшанувати пам'ять тих людей, невинних, замучених самою страшною смертю, тих людей, про яких у деяких народів говорять «Возблагодарим предків – вони нам дали мову [й] батьківщину». До сих пір мовчать. Ось вони

Голова с/ ради Лось Володимир Юрійович

Секретар парторг. Шаптала Петро Васильович.

Я запропонував поставити якийсь обеліск, щоб люди могли підійти і покласти квіти шани. І щоб учні школи перше заняття почали з того, щоб покласти квіти до обеліску жертвам голоду і загиблим у війну. Мовчать. Забули, якого роду-племені. Кишені набивати – це в першу чергу. Ерозія пам'яті.

А там ще є декілька людей, які пережили цей голод. Та вони вже старі, час тікає.

Володимире Антоновичу!

А чому ніхто із депутатів-письменників, поетів, на З'їзді не запропонував створити депутатську комісію для вивчення причин голоду на Україні (та й не тільки на Україні), назвати винних, об'явити це злочином проти людства? Я дав на З'їзд таку телеграму. І листа написав на українськ[ий] корпус депутатів. А от при Конгресі США така

[С.4]

Комісія діє. Я думав, що Борис Ілліч Олійник скаже, він же про це говорив на XIX партконференції, а тут промовчав. Чому? Мабуть, тому, що був від КПРС, мусив дотримуватись партійної дисципліни? Дуже обидно. Він же шанована людина на Україні, за нього б мільйони проголосували. Хто ж тоді, як не письменники, дійсно совість народу, повинен був про це говорити? Невже одна жінка- депутатка, яка на весь світ роздратовано з трибуни розмахувала якимось папір[цем,] заявляючи рішучий протест людям, які мовляв, оказують тиск на українських депутатів (люди Гдляна [?] підсовували нібито якісь папірці в готелі).] Не було про щось важливіше сказати їй. Зараз бачу це зле обличчя. Чи, може, обмануті Червонопиські. Скільки їх було там таких! Без роду і без племені.

Трохи про себе. Народився в 1936 р., закінчив 10 класів Сокільської середньої школи в 1954 р., в 1959 р. закінчив Дніпропетровський держуніверситет, фізико-технічний факультет, був направлений на роботу в Москву, де працюю на одному підприємстві ось уже 30 років.

Ще одне прохання. Чи не могли б Ви вислати номер розрахунку Меморіалу в Києві, бо мама залишили 10 крб зі своєї пенсії 45 крб. Я обіцяв відіслати.

Чув також, що Лактіонов-Сизонено знімає фільм. Не знаєте його адреси?

Чим я можу бути для Вас корисним? Хотілось би в чому допомогти.

Адреса на конверті. Дом. тел. 333-08-53.

Бажаю Вас здоров'я і успіхів.

З пошаною до Вас,
Ісасенко Антон Фадейович

2.07.89

[С.5]

4.

Список сімей (неповний), в яких указано кількість померлих з голоду в 1933 р. в с.
Потягайлівка (тільки селище) Кобеляцького р-ну Полтавської обл.

1. Бондаренко Матвій – 7 душ
2. Вершинський Василь – 2 душі
3. Вершинської Іван – 3 душі
4. Дрижд Петро – 1 душа
5. Забігайло Гнат – 4 душі
6. Закітний Гарасько – 3 душі
7. Закітний Гнат – 2 душі
8. Закітний Марко – 1 душа
9. Каливушка Василь – 4 душі
10. Каливушка Грицько – 5 душ
11. Каливушка Пилип – 4 душі
12. Каливушка Омелько – 3 душі
13. Каливушка Степан – 5 душ
14. Каливушка Федір – 5 душ
15. Климович Гнат – 2 душі
16. Климович Грицько – 2 душі
17. Климович Іван – 6 душ
18. Климович Митрофан – 3 душі
19. Климович Олександр – 1 душа
20. Климович Олексій – 2 душі
21. Климович Махтей – 7 душ
22. Климович Федір – 4 душі
23. Климович Юхим – 4 душі
24. Климович Яків – 3 душі
25. Курись Андрій – 4 душі
26. Курись Василь – 4 душі

27. Курись Федір – 1 душа
28. Мороз Олена – 4 душі
29. Пидосенко Іван – 5 душ
30. Пузина Малька – 6 душ
31. Пузина Олексій – 3 душі
32. Пузина Пателеймін – 1 душа
33. Сердюк Григорій Михайлович – 2 душі _ це мій дідусь з бабусею Саклетою, йому було 62 роки)
34. Сердюк Махтей – 10 душ
35. Сердюк Роман – 3 душі
36. Сердюк Петро – 2 душі
37. Сердюк Юхим – 5 душ
38. Силка Василь – 2 душі
39. Сердюк Василь – 2 душі
40. Силка Олексій – 5 душ
41. Чисак Олексій – 5 душ

Це не означає, що названі прізвища і ім'я теж померли, бувало і так, а указано, скільки в сім'ї померло.

Наприклад, в сім'ї мого батька Федея помер 1 хлопчик, мій брат Павлуша (це в с.Лучки).

Тут 148 душ померло.

[С.6]

Список сімей (неповний), в яких померли з голоду в 1933 р. в с. Лучки Кобеляцького р-ну
Полтавської обл.

(Мама тут указують тільки прізвище та ім'я глави сім'ї, а дітей як було звати – не знають).
Треба розуміти так: у сім'ї Баршака Гервасія померло 3 душі, хоч він сам може, вижив.

1. Баршак Гервасій – 3 душі
2. Баршак Максим – 4 душі
3. Баршак Микита – 1 душа
4. Боков Андрій – 3 душі
5. Боков Данило – 4 душі
6. Боков Федір – 1 душа
7. Герасименко Пилип – 6 душ
8. Гурин Михайло – 3 душі
9. Доброконь Санько – 1 душа
10. Дохнич Ілько – 2 душі
11. Дохнич Карпо – 1 душа
12. Дохнич Конон – 2 душі
13. Драний Іван – 5 душ
14. Драний Семен – 2 душі
15. Заховавко Іван – 2 душі
16. Заховавко Федір – 4 душі
17. Зузиха Анна – 2 душі
18. Ісаєнко Ананій – 1 душа
19. Ісаєнко Анна – 1 душа
20. Ісаєнко Данило – 5 душ
21. Ісаєнко Марко – 7 душ
22. Ісаєнко Левко – 1 душа
23. Ісаєнко Марфа – 3 душі
24. Ісаєнко Микола – 1 душа
25. Ісаєнко Нечипір – 3 душі
26. Ісаєнко Петро – 6 душ
27. Ісаєнко Сергій – 3 душі
28. Ісаєнко Фадей – 1 душа

29. Калантиря Марфа – 2 душі
30. Калантиря Павло – 1 душа
31. Калантиря Полька – 3 душі
32. Климович Настя – 1 душа
33. Козлюк Іван – 7 душ
34. Курінка Грицько – 2 душі
35. Курись Іван – 2 душі
36. Курись Микита – 4 душі
37. Курись Нестір- 7 душ
38. Мавроненко Іван - 8 душ
39. Манець Іван – 3 душі
40. Манець Кирило – 6 душ
41. Манець Павло – 2 душі
42. Пелих Галька – 4 душі
43. Перемітець Іван – 2 душі
44. Перемітець Левко – 2 душі
45. Пиріг Грицько – 6 душ
46. Портка Митрофан – 1 душа
47. Романченко Марія – 2 душі
48. Свистун Явтух – 1 душа
49. Сидоренко Марія – 1 душа
50. Сидоренко Павло – 2 душі
51. Сидоренко Явтух – 1 душа
52. Ситник Олександр – 6 душ
53. Судак Тарас – 2 душі
54. Фидоненчиха Ольга – 4 душі
55. Чорнуха Грицько – 2 душі
56. Чорнуха Данило -3 душі
57. Чорнуха Євсей – 3 душі
58. Чорнуха Хівря – 1 душа

Це не означає, що всі названі померли, а у кого скільки вмерло з сім'ї.

Тут 169 душ померло.

[С.7]

P. S. Забув дописати.

Після голоду було багато хат-пусток. Чи наступного року, чи коли, ну скоро, в село Лучки приїхало, мабуть, з десять родин з Росії. Це родини Струкових, Попових, Анікеєвих, Лагутіних, Голєвих і ще якісь, уже забулось. Попових з – дві сім'ї.

Мамина адреса:

322 514 Дніпропетровська обл.
П'ятихатський р-н
п./відд. Вишневе
вул. Степова 4
Ісаєнко М.Г.

Я туди поїду в відпустку 4.08.89.

Хто тепер може установити імена?! Архіви були знищені перед війною. Є тільки з 1943 р. А може якісь партійні архіви або архіви КДБ є? Як у Анни Ахматової:

Хотілось би всіх поіменно назвати,
Та списки відняли, і ніде узнати.